

GIYA SA PAGPAMUHI UG BABOY

TABLE OF CONTENTS

- 1** PASIUNA
- 2** MGA KLASE SA BABOY
- 5** ANG PAGPAMILI
- 7** PAG-ATIMAN UG PAG-AMUMA
SA BAKTIN SA PANAHON SA
PAG-ANAK
- 8** PAG-ATIMAN UG PAG-AMUMA
SA GROWING-FINISHING PIGS
- 9** PAG-ATIMAN SA PAGKAON
- 12** RECORD KEEPING
- 13** PAGPAMALIGYA
- 13** HEALTH MANAGEMENT
- 14** KASAGARAN NGA SAKIT SA
BABOY
- 19** INPUTS IN PRODUCTION

PASIUNA

Ang pagpamuhi ug baboy usa ka maayo nga negosyo sa atong nasud. Ang uban misulod sa pagpadaghan ug baktin samtang and uban sa pagbaligya ug karne.

Bisan pa man sa krisis nga giatubang sa pagpamuhi ug baboy, daghan gihapon ang misulod ani nga negosyo. Kining maong basahon naglaum nga makahatag ug saktong teknolohiya sa mga interesado mu-atiman ug baboy aron sila matabangan ug hinaut nga mu-asenso sa ilang panginabuhian.

MGA KLASE (BREED) SA BABOY

Adunay daghang klase sa imported nga baboy sa atong nasud karon ug mao kini hinungdan sa pagpili sa maayong kaliwat nga moangay sa atong kondisyon. Kining mga musunod mugiya sa inyo sa pagpili ug breed depende sa inyong katuyuan, pangwarta ug eksperyensya.

1. YORKSHIRE O LARGEWHITE

Puti ang lawas ug adunay dalunggan nga nagtindog. Ang inahan adunay maayong abilidad isip usa ka inahan nga baboy ug maayo usab mohatag ug gatas. Dali ra usab kini maka adaptar sa iyang puy-anan apan dili sa kalit nga pagbalhin niya gikan sa kongkreto nga kulungan ngadto sa yuta nga kulungan.

2. LANDRACE

Puti usab ang lawas sa landrace, adunay mga mugbo nga tiil ug dagko ug huyhoy nga dalunggan. Ang mga inahan niini nailhan sa ilang maayong abilidad ug dagko nga baktin. Makahatag usab kini ug daghang gatas ug ang produkto nga baktin nga paspas mudagko. Apan, lunay (weak) kini ug tiil ug lisod maka adaptar sa kalit nga pagbalhin niya gikan sa kongkreto nga kulungan ngadto sa yuta nga kulungan. Kini nga mga depekto malikayan kung mayo ang pagpili sa baboy.

3. DUROC

Ang Duroc mailhan sa kolor niini nga golden brown. Ang inahan maayo makahatag ug baktin nga paspas mudagko. Ang nakamaayo niini, wala kini pili sa puy-anan kay maayo man kini nga moadaptar sa iyang puy-anan bisan sa kalit nga pagbalhin niya gikan sa konkreto nga kulungan ngadto sa yuta nga kulungan.

4. HAMPSHIRE

Itom ang kolor nga adunay nagapalibot nga puti sa iyang lawas ug abaga. Sa kinatibuk-an, mugbo ra kini ug tiil ug kulang sa kabagaon sa lawas. Ang inahan nailhan sa pagpanganak ug daghang baktin ug dali rang maka-adjust sa lisod nga kahimtang. Apan, ang kapaspason sa pagdako sa baboy hinay.

5. BERKSHIRE

Itom ang kolor nga adunay unom ka parte sa lawas nga puti – upat ka puti nga tiil, gamay nga puti sa nawong ug ikog. Ang dalunggan nagtindog, gibantog kini sa iyang kaugalingon nga kinaiya, unuron, ug dali ra moangay sa dili maayo nga kondisyon. Adunay sakto nga katas-on, ug balanse nga lawas pero hinay motubo ug dili kaayo mobug-at pinaagi sa pagkaon ug feed. Ang anay dili kaayo daghan ug anak nga sama sa uban nga klase sa baboy.

6. PIETRAIN

Usa sa pinakaunuron nga klase sa baboy nga adunay itom ug puti nga sagol nga kolor. Aduna kini maayo nga porma sa hamloin ug abaga. Ang dalunggan niini nagtindog ug ang karne adunay taas nga unuron nga parte. Hinay kini modako ug dili usab kaayo moangay sa feed nga bahog. Kini usab nga klase dali ra nga kapuyon. Ang Pietrain maayo lamang pang cross breed ug nga dili maayo ang pure nga klase.

ANG PAGPAMILI

Sa pagpili ug maayo nga anay base sa lawas nga makita, tagaan pagtagad ang:

- Ang anay gikinahanglan nga adunay maayo nga suso ug adunay paris sa sakto nga kalagyuon sa atngal. Ang anay nga adunay dili maayo nga development sa suso dili maayo nga mohatag ug gatas.
- Pilion kadtong walay bali nga atngal tungod kay kana nga klase sa atngal dili mopagawas ug gatas.
- Ang taas nga lawas ang sakto sa anay tungod kay makahatag kini ug sakto nga luna sa development sa suso.
- Ang lawas gikinahanglan nga adunay pareha nga kalaparon gikan sa atubangan hangtud sa tumoy.
- Gikinahanglan ang maayo nga development sa ham, loin ug abaga sa pagpaliwat.
- Gikinahanglan nga adunay sakto ug maayo nga plastar sa tiil ug mga paa.
- Baboy nga adunay sakto-sakto nga kamubuon sa tiil.
- Himua nga punto ang pagpili sa pinakadako nga baboy sa anak sa inahan.
- Ayaw pagpili ug baboy nga naggikan sa anay nga agalactia (Dili mopagawas ug gatas) nga naobserbahan.

Adunay kapareha ang pagpili sa anay ug butakal o laki nga baboy apan aduna kini dugang:

- Masculinity sa lawas ug nilihokan.
- Ang primary sex organs gikinahanglan nga klaro ug adunay sakto nga pagkadevelop, pilia lamang kadtong adunay pareha nga kadak-on ang itlog.
- Ang pinakamaayo nga pilion mao kadtong dali mosabot sa lihoc o batasan sa nanguwag nga baboy, nasulayan ug nakita nga maayo.

BALAY

Sa panahon sa pagpili kasagaran nga edad sa butakal mga upat hangtud 6 ka bulan. Bisan unsa nga sistema sa operasyon, gikinahanglan nga maayo ang pagkapanday sa balay sa baboy aron nga sila makalihok ug sakto. Ang maayo nga balay makatabang sa maayo nga kondisyon sa ilang panglawas apan ang dili maayo mahimong hinungdan nga magsakit-sakit sila.

- Para sa gagmay o sa nataran nga pagpamuhi, pwede gamiton ang barato ug mga materyales nga anaa lamang makita pareha sa kawayan o nipa.
- Ang tangkal sa baboy kinahanglan nga mahimutang sa taas-taas nga bahin diin hayahay ug dili dali molapok.
- Ang permamente nga tangkal sa baboy kinahanglan nga semento ang salog aron nga dali lamang kining hinluan ug aron dili dali motapot ang mga sakit.

Ang semento nga salog dili kinahanglan nga rough o gaspang kay makadaot sa tiil sa baboy ug dili usab maayo nga hamis kaayo kay danlog kung basa.

MGA GAMIT

• Andaman ang tangkal sa baboy ug sakto nga mga gamit pareha sa kan-anan ug imnanan. Ang paimnanan ang pinakamaayo nga gamiton nga ginama sa semento bisan pa man puydi mogamit ug uban nga materyales. Ang uban mogamit usab ug gitunga nga wala nagamit nga ligid.

PAG-ATIMAN UG PAG-AMUMA SA BAKTIN SA PANAHEON SA PAG-ANAK

- Mag-andam ug mga gamit o materyales sa dili pa ang adlaw sa pagpanganak.
- Trapohan ug hinlo nga panapton ang ilong ug baba sa baktin gikan sa paggawas niini aron makuha ang laway-laway. Aron nga makaginhawa ang baktin mahimong iduyan ang ulo.
- Pagbugkot ug hikot palibot sa pusod duha ka pulgada gikan sa pamuokan sa pusod ug putla sa hait nga surgical scissors. Ayaw pagbiraha ang pusod palayo sa lawas sa baktin samtang nagputol aron nga malikayan ang hernia. Ihumol ang tumoy sa injured cord sa usa ka botelya nga tincture of iodine.
- Ibutang ang baktin sa kahon sa ilalom sa heater. Ug gikinahanglan ang 100-watt nga suga para sa sakto nga temperatura nga kinahanglanon sa baktin. Kini pulihan ug 50-watts nga suga human sa 14 ka adlaw arun magbutang ug kainit sa baktin.
- Putlon ang needle teeth. Kini mahimo pinaagi sa paghawid sa baktin sa usa ka kamot nga diin ang kuyamoy andam mosuporta sa jaw ug ang kumagko nagduot sa likod sa liog. Isulod ang tudlo sa kilid sa baba sa baktin duol sa needle teeth ug abton ang tumoy sa dila. Gamit ang side-cutting nipper o ordinaryo nga pamutol sa kuko putla ang needle teeth nga duol na sa gum level. Ayaw pagputol nga patalinis kay kini makasamad sa gums ug sa dila sa baktin ug sa atngal sa anay. Hinluan ug e disinfect ang nipper sa dili pa gamiton sa lain nga baktin.
- Ipasuso sa baktin ang unang gatas sa anay (colostrum). Ang colostrum adunay anti-bodies nga gikinahanglan sa baktin para sa proteksyon sa sakit.
- Ang iron nga reserba sa lawas sa baktin makonsomo lamang sa usa ka semana. Ug tungod niiana gikinahanglan sa baktin nga inyeksyonan sa commercial iron dextran para malikayan ang newborn anemia. Utroha kini nga pamaagi 14 ka adlaw human sa pag-anak o kung adunay makita nga simtomang.
- Lutasa ang baktin sa 4 hangtud 6 ka semana ang pangidaron. Kung ang paglutas mahimo sa dili pa 56 ka adlaw, ang anay mamabdos 4 hangtud sa lima ka beses sa duha ka tuig tungod kay ang anay kasagaran manguwag 3-7 ka adlaw human sa paglutas sa mga baktin. Ang sakto nga paglutas sa baktin mao

ang pagkuha sa anay ug ipabilin ang mga baktin diin sila naanad na.

- Importante usab nga tanan nga naandan nga management practices pareha sa pagporga, panghimuto, ug ear notching o tattooing human na sa dili pa lutason.

PAG-ATIMAN UG PAG-AMUMA SA GROWING-FINISHING PIGS

- Ang management requirements dili kaayo gikinahanglan, apan importante nga hatagan ug saktong proteksyon sa mga peste ug sakit ug pakan-on sa gikinahanglan ang mga baboy.
- Purgahon ang baboy usa o tulo ka semana sa dili pa lutason.
- Pabakunahan ang baboy usa o tulo ka semana human mapurga.
- Ibaligya o ihawon ang baboy kung moabot na sa sakto nga kadak-on nga adunay 80 ka kilo. Ang hinay modako nga baboy bisan pa maayo ang pagpakaon ug pag-atiman gikinahanglan nga ibaligya dayon. Gasto na kaayo ang pag-atiman sa ila ug dugay.
- Importante nga mahibaluan ang presyo sa merkado sa karne. Ug importante usab nga mahibaluan ang sakto nga timbang ug ibaligya ang baboy sa basi sa timbang niini.

UBAN NGA NAANDAN SA PAGDUMALA

- Sa ordinaryong pagpamuhi ang timailhan sa baboy mahimo pinaagi sa maayong marka sa iyang lawas. Sa komersyal nga pagpamuhi ang timailhan gihimo pinaagi sa tagging.
- Ang pagpanghimuto o pagkuha sa itlog sa laki nga baboy maayo nga himuon mga duha ka semana ang edad o sayo pa niana. Kini himuon aron nga maayo ang kalidad sa karne ug aron protektahan ang pagdaghan sa dili maayo nga klase. Tagaan ug pagtagad ang kondisyon sa laki nga baboy ug ang palibot niini kung manghimuto.

PAG-ATIMAN SA PAGPAKAON

- Kung ang gatas sa anay kulang sa pagpasuso sa baktin, hatagi kini ug supplement. Gamit ug gatas nga pangpamuli ug pilia kadtong daghan mapalit nga brand.
- Sa edad nga usa ka semana, sugod na sa paggamit ug komersyal nga pre-starter nga bahug.
- Ang rasyon/bahug sa baboy gikinahanglan nga lahi-lahi kada ang-ang sa pagdako apan gikinahanglan nga ang paglahi-lahi sa bahug inanay aron nga dili makalitan ang baboy ug maestorbo ang kaon niini. Paghatag ug usa ka semana nga lugway sa dili pa lahion ang rasyon sa pagkaon.
- Ang starter nga bahug ihatag sa baboy gikan sa paglutas niini hangtud sa 2 ka bulan nga edad ug nagtimbang ug 10 hangtud 20 kilos.
- Ang grower nga bahug sunod nga ihatag sa baboy kung sila 30 – 35 ka kilo na ang kabug-aton o duha ka bulan ang edad hangtud hapit na sila 15 – 20 ka semana.
- Kung ang baboy niabot na sa timbang nga 60 ka kilo o mga 20 ka semana ang pangidaron hatagan ug finishers nga bahug.
- Sa paghimo sa simpleng pagkaon, ibutang sa huna-huna nga kinahanglan nga aduna kini sakto nga enerhiya protina ug sakto nga vitamins ug minerals.
- Ang kamote, mais, kalibre o mga produkto sa mais nga diin daghan dire sa atong nasod mahimong ipakaon apan lutuon ug ayo.
- Ang uga nga pagpakaon ginagamit sa komersyal nga pagpamuhi sa rason nga nagdaginot sa suhulanan ug gamit sa pagpakaon. Basa nga pagpakaon kasagaran gigamit sa ordinaryo nga pagpamuhi.
- Permi nga mag-andam ug hinlo nga mainom nga tubig.
- Likayi ang swill feeding o pagpakaon sa sobra-sobra na pagkaon o pasaw ilabi na kung adunay sagol na karne sa baboy nga wala mailhi ang gigikanan. Kini para malikayan ang transmisyon sa mga sakit sama sa African Swine Fever.

GIPAKITA DIRE ANG MGA SAMPLE NGA BAHUG SA LAIN-LAIN NGA KLASE SA BABOY.

Sample 1 – Inadlaw nga gikinahanglan para sa 10 ka baktin gikan 7 kg-10 kg

FEED INGREDIENTS	AMOUNT
Yellow Corn	0.9 kg o 900 g
Rice Bran	0.1 kg o 100 g
Copra Meal	0.1 kg o 100 g
Fish Meal	0.1 kg o 100 g
Soybean Oil Meal	0.5 kg o 500 g
Skimmed Milk	0.1 kg o 100 g
Ipil-Ipil Leaf Meal	0.1 kg o 100 g
Brown Sugar	0.1 kg o 100 g
Vitamins - Mineral	0.1 kg o 100 g
TOTAL	2.1 kg

Sample 2 – Inadlaw nga gikinahanglan para sa 5 ka baboy nga nagtimbang ug 10 kg-30 kg o duha ug tunga ngadto sa tulo (2 1/2- 3) ka bulan ang edad.

FEED INGREDIENTS	AMOUNT
Yellow Corn	3.0 kg
Rice Bran	1.2 kg
Copra Meal	0.7 kg
Fish Meal	0.3 kg
Soybean Oil Meal	0.9 kg
Skimmed Milk	0.1 kg
Ipil-Ipil Leaf Meal	0.2 kg
Brown Sugar	0.1 kg
Oyster Shell Powder	1.9 kg
Salt	9.0 g
Vitamins - Mineral	30.0 g
TOTAL	8.44 kg

Sample 3 – Inadlaw nga paggahin para sa 5 ka baboy nga nagtimbang ug 25 kg-65 kg o 2.5-3 ka bulan hangtud 5-6 ka bulan ang edad.

FEED INGREDIENTS	AMOUNT
Yellow Corn	3.6 kg
Rice Bran	0.4 kg
Copra Meal	2.0 kg
Fish Meal	2.0 kg
Soybean Oil Meal	0.4 kg
Ipil - Ipil Leaf Meal	0.6 kg
Oyster Shell Powder	28.0 g
Salt	40.0 g
Vitamins - Mineral	47.0 g
TOTAL	9.6 kg

Sample 4 – Inadlaw nga paggahin para sa baboy nga nagtimbang ug 60-65 kg sa market weight nga 90-100 kg.

FEED INGREDIENTS	AMOUNT
Yellow Corn	4.6 kg
Corn Cobs	1.1 kg
Rice Bran	3.6 kg
Copra Meal	3.0 kg
Fish Meal	0.2 kg
Ipil - Ipil Leaf Meal	0.7 kg
Oyster Shell Powder	60.0 g
Salt	60.0 g
TOTAL	13.3 kg

Table 3 – Inadlaw nga Pagkaon sa Baboy

EDAD SA BABOY (WEEKS)	TIMBANG (KG)	INADLAW NGA KAON (KG)
10 - 12	20 - 25	Up to 1.2
12 - 13	25 - 30	1.2 - 1.4
13 - 15	30 - 35	1.4 - 1.6
16	35 - 40	1.6 - 1.8
17	40 - 45	1.8 - 1.9
18	45 - 50	1.9 - 2.0
19	50 - 55	2.0 - 2.1
20	55 - 60	2.1 - 2.2
21	60 - 65	2.2 - 2.3
22	65 - 70	2.3 - 2.4
23	70 - 75	2.4 - 2.5
24	75 - 80	2.5 - 2.6
25	80 - 85	2.6 - 2.7
26	85 - 90	2.7 - 2.8
27	90 - 95	2.8 - 2.9
28	95 - 100	2.9 - 3.0

PAGTIPIG SA LISTAHAN

Ang pagbuhat ug record gikinahanglan nga simple ug mubo. Kini magamit nga giya para sa pagpalambo sa babuyan. Kini usab makatabang sa pang-adlaw adlaw nga gimbuhaton. Sa paghimo ug record dali ra mahibaluan ang ginansya. Ang klase sa record nga atong himuon nagdepende sa unsa nga katuyuan.

KLASE SA RECORD NGA PAGAHIMUON:

- **Teknikal** – Listahan mahitungod sa produksyon ug eskedyul sa umahan.

Pananglitan: edad sa anay, petsa sa pagpanganak, pila ka buok ang baktin, health record sa kada baboy

- **Ekonomik** – Listahan mahitungod sa financial nga aspeto sa operasyon.

Pananglitan : presyo sa karne, presyo sa baktin, pesyo sa feeds

PAGPAMALIGYA

Ang pagpamaligya ang pinaka-ulahi nga trabaho sa pagpamuhi ug baboy. Ang baboy ginabaligya kung moabot na sila sa 80 ka kilo. Ang ibaligyaay nga baboy pwede ibaligya sa kumprador nga kasagaran nga moakto nga mamalitay ug mamaligyaay nga ahente. Pwede sab moderetso nalang sa merkado ug ibaligya sa mga mamalitay nga mopalit ug mahal kada kilo sa buhi nga baboy. Ang magbaligya gikinahanglan nga mag-andam ug maayo nga sakyanan nga komportable ang mga baboy aron nga malikayan ang pagamay sa timbang, bun-og, ug posible nga pagkamatay niini. Kini buhaton kung ubay-ubay ang baboy nga ibaligya.

Aniay gamay nga mga tips:

- Kung ibiyahe ang mga baboy, ilahi ang dagko sa mga gagmay nga baboy.
- Pag-andam ug loading facility para sa sayon ug sakto nga pagbutang sa mga baboy sa sakyanan.
- Kung gikinahanglan, pag-andam ug buhangin ug saw dust, ibutang kini sa salog sa sakyanan. Kini mohatag ug kabugnaw sa mga baboy hilabina sa init ang panahon.
- Ayaw pagpasubrahe ang karga o kulangi.
- Hatagi ang baboy ug sakto nga pahulay ug biyae nga wala na esturbo ug dili painitan hangtud nga andam na ang tanan sa paglarga.
- Aron malikayan ang pagsuka o pagkaluya sa baboy, dili kini kinahanglan nga pakan-on ug daghan.

HEALTH MANAGEMENT

- Paningkamoti nga hinlo permi ang pinsa, agianan, ug tanan nga mga gamit. Hinluan ug i-disinfect ang tanan gamit permi.
- Ilain ang baboy nga pinalit gikan sa gawas.
- Kung magpuli ug magpalit ug breeder stocks, siguroa nga ang hayop na bakunahan na para sa mga sakit nga pareha sa hog cholera ug swine plaque.
- Gikinahanglan nga mokonsulta permi sa duol nga beterenaryo o sa teknisyan sa munisipyo o bisita sa Departamento sa Agrikultura.

KASAGARAN NGA SAKIT SA BABOY

1. HOG CHOLERA OR SWINE FEVER

Ang baboy masakit gikan sa directang kontak o pagkaon sa dili luto nga bahog, slops o kitchen scraps nga adunay virus.

Simtomas

- Hilanat, pagkawala sa gana sa kaon
- Uhawon, magkurog-kurog ug usahay gasuka
- Maglisod ug kalibang dayon magkalibanga
- Inflammation sa mata (conjunctivitis) magmuta-muta.
- Mamula, lagom-lagom nga kolor sa panit ug dalunggan, dughan, pigue o ikog.
- Human sa 4-7 ka adlaw sa senyales ang baboy mahimong mamatay.
- Ang dugay nga sakit (chronic form) mahimong moresulta sa pneumonia o hemorrhagic enteritis o ang duha.

Paglikay ug pagkontrol

- Bakunahan ang mga baboy batok sa mga sakit ginamit ang mga saktong bakuna, isa ka semana sa dili pa lutason o human malutas. Ang anay ug butakal kada unom ka bulan.
- Idespatsar ang baboy nga nahibaw-an nga adunay sakit.
- Likaye ang paghatag ug pasaw sa mga baboy. Kini mao ang kasagaran mohatag ug infection.

2. SWINE DESENTERY

Senyales

- Pagkawala sa gana sa kaon
- Hilanat
- Gaspang nga pamanit ug pagkaluya
- Basa nga tae nga adunay lamog-lamog o dugo.

Paglikay

- Ilahi sa walay sakit nga mga baboy
- Paimnon ug bitamina o electrolytes (palagsik), ug antibiotics nga girekomenda sa beterenaryo.

3. PNEUMONIA-DISEASE COMPLEX

Senyales

- Pag-ubo-ubo, pagluha ug pag sip-on
- Paglisod pagginhawa
- Mag kurog-kurog, pagpaminhod, ug pag – hatsing

Ang simtomas sa pneumonia kauban sa mga kondisyon sama sa:

- **Enzootic Pneumonia** – kasagaran mu-atake sa grower ug finishing nga baboy
- **Swine Flu or Swine Influenza** – usa ka viral nga sakit nga makuha sa close contact sa uban nga baboy o sa mga kontaminado nga butang.

Paglikay

- Ayuhon sa pagdumala ang baboy ug kinahanglan nga uga ug hinlo ug adunay sakto nga balay.
- Likayan ang pagbutang ug daghan nga baboy sa usa lamang ka pinsa nga diin maghuot sila nga hinungdan sa dali nga pagtakod sa sakit.
- Hatagan ug hinlo nga tubig, sakto nga bahog, ug dugang nga mga bitamina ug suplemento pampabaskog sa lawas.

Treatment

- Walay tukma nga pagpanambal sa swine flu, swine plaque ug enzootic pneumonia. Apan mamahimong muhatag ug antibiotic ug uban pang tambal pangsupta sa impeksyon. Importante ang respiratory stimulants ug antiseptics hilabina ang sakto nga pag atiman sa nasakit nga baboy.

Para sa Athrophic Rhinitis, ania ang therapeutic nga approach nga gi-rekomendar:

- Mahimong mukonsulta sa duol nga Veterinary Office para mahatagan ug sakto nga giya sa pagpanambal.

4. BRUCELLOSIS OF PIGS O HINUNG DAN SA PUNIT

Hinungdan: *Brucella suis* (Bakterya)

- Ikaduha ngadto sa ikatulo nga bulan sa pagmabdos peligrong makuhaan o mapunitan
- Dili regular nga pagpanguwag sa baboy

Senyales

- Puya (fetus) nga mapunit
- Dyutay lamang ang maanak nga baktin
- Dili pareha nga barug o panimbang, pagkaparalisa ug luyahon
- Posibleng dili mamatay gawas lamang kung adunay komplikasyon sa metritis ang anay (paghubag human pagpanganak)

Paglikay

- Taas nga ensidente sa maong sakit nagkinahanglan sa pag-puli sa kinatibuk-ang pundok o entire herd and restocking human sa 6-8 ka bulan.
- Gikinahanglan nga adunay insakto nga pagpanglimpyo ug pag disinfect sa babuyan..
- Pagpalit ug breeding animal gikan sa walay sakit nga tinubdan.
- Praktikal nga buhaton kung sa pagtesting positibo ang baboy, ibaligya na lang kini ug pagpuli ug laing anayan.

5. PAG TAE-TAE (DIARRHEA) UG PAG SUKA-SUKA (GASTROENTERITIS COMPLEX)

Ang pagkadaot sa small intestine tungod sa mga parasites, bacteria, o kalit nga pag-utro sa pagpakaon. Kini hinungdan sa kondisyon o sa daghan nga nagdala sa maong sakit:

- **Dietary Scours** – hinungdan sa kalit nga pag-utro sa pagpakaon o dili regular nga pagpakaon.
- **Colibacillosis** – gikan sa hugaw nga suplay sa tubig, pag-ilis-ilis ug pagkaon o stress factors pareha sa paglutas, pagbakuna, o pagbalhin sa lain nga pinsa.
- **Transmissible GastroEnteritis Virus (TGE)** – mahimong makuha tungod sa pagtipo sa bag-o nga baboy, ang uban usahay maoy gadala sa virus; ang pagsagol-sagol sa baboy nga lain-lain ug edad.

- **Balantidiosis** – kasagaran dala sa hugaw nga immunon nga tubig ug sa kontaminado nga pagkaon.
- **Dysentery** – giubanan sa bisan unsa nga klase nga rason sa pagkaluya sama sa pag-ilis ug feeds, ug pagpakaon sa pasaw.
- **Gastro-intestinal Parasites** – Ang subra nga gidaghanon sa baboy sa usa ka pinsa, ug kulang nga pagporga.
- **Dehydration** – ang pinakadako nga problema nga kasagaran makapatay nga kaso, gikinahanglan kini nga tambalan dayon pinaagi sa paghatag ug tubig o bisan unsa nga fluid. Ang epektibo nga pagkontrol niini nagadepende sa sakto nga diagnosis o pag-ila sa hinungdan. Kini dili sayon mao nga gikinahanglan nga mokonsulta gayud sa beterenaryo aron mahibaw-an ang sakto nga rason sa kalibanga.

6. MMA (MASTITIS-METRITIS-AGALACTIA SYNDROME)

Hinungdan

Ang mastitis o agalactia (kulang o walay gatas) nitunga sa walay insakto nga hinungdan. Pwede nga gikan kini sa impeksyon, pagkaluya tungod sa sobra ka luhag, lisod nga pagpanganak, problema sa digestion sa kinaon ug uban pa nga mga hinungdan tungod sa iyang palibot. Ang metritis usa pud sa rason sa pagkakuha o lisod nga pagpanganak (dystocia).

Senyales

- Taas o ubos pa sa normal nga temperatura.
- Paggawas sa reddish brown nga lamog-lamog (mucus o fluids) nga adunay sagol nga placental membranes nga mopadugok sa langaw.
- Ang kahumok ug kainiton sa dapit sa suso.

Paglikay

- Tan-awa ang panglawas nga kondisyon sa breeding sows. Pulihi kadtong adunay mga dili maayo nga rekord.
- Ang sakto nga pagkaon, exercise ug ang kahinlo, ug ang gi disinfect nga pinsa layo ra sa peligro.
- Gamay ra nga pagkaon ang gikinahanglan nga ihatag sa anay human manganak.
- Wad-on ang kakapoy ug uban pa nga mga hinungdan sa disgrasya sa lawas.

Pagtambal

- Tagaan ug antibiotic nga gi rekomenda sa beteryaryo; applyan ug hot compress ug antiseptic o disinfectant.
- Ang metritis tambalan pinaagi sa pagsuksok sa antibiotics sa sulod sa uterus o pinaagi sa pag injection ug antibiotics o sulfa nga mga tambal.

7. ROUNDWORM INFECTION

Hinungdan

- Large round worm (*Ascaris lumbricoides*)

Senyales

- Ang sakto nga pagdumala sa pagkaon sa baboy naga depende sa kadaghanan sa iyang bitok. Hinay kining modako, magniwang, ug baga nga pagtubo sa buhok nga kasagaran patay. Usahay isuka o ikalibang sa baboy ang bitok.

Pagtambal

- Oral administration sa pagpamura pinaagi sa pagkaon ug sa imnonon nga tubig. Kasagaran nga epektibo ang Piperazine, Levamisole Dewormers.

8. KAGID

Hinungdan

- Derikta nga kontak sa nasakit nga hayop o sa mga hugaw nga butang ug farm equipment.

Senyales

- Katol-katol mao nang ibag-id nila ang ilang lawas sa dingding sa pinsa. Mopula ang panit ug una dayon sa kadugayan mogahi, mouwat ug mokonot.

Treatment

- Siguraduhon nga magpakonsulta sa duol nga beteryaryo o Agriculture Technician sa inyong lugar para ma-suta ang kahimtang sa baboy.

INPUTS IN PRODUCTION

A. BACKYARD OPERATION

1. INVESTMENTS

- a. Usa ka pinsa nga adunay semento nga salog.
- b. Pagpalit ug breeder nga baboy (anayan/butakal).

2. OPERATION EXPENSES

- a. Feeds
- b. Veterenary medicines, vaccines, feed supplements
- c. Livestock insurance

B. COMMERCIAL OR LARGE-SCALE OPERATION

1. FIXED INVESTMENTS

- a. Hog Houses
 - Breeding House (habalanan)
 - Farrowing/Gestating House (paanakan)
 - Dry House
 - Nursery/Weanling House
 - Finisher/Growing House
 - Isolation House
- b. Equipment
 - Water pump. Electrical connections
 - Hammerwill, Feed mixer
 - Hog scale-portable units or tape measure
 - Other farm tools
 - Spade and spading fork
 - Wheel barrow and rake

2. PURCHASE OF STOCK

- a. Gilts/Sows (dalaga/anay)
- b. Boars (butakal)

3. OPERATING EXPENSES

- a. Hog Feeds (bahug)
- b. Veterenary medicines, drugs, vaccines, feed supplements
- c. Labor
- d. Repair and maintenance of buildings
- e. Maintenance of Machinery and Equipment

Tinubdan sa Impormasyon:
Bureau of Animal Industry
DEPARTMENT OF AGRICULTURE- CARAGA
Livestock Program

Technical Adviser:

JEKEM D. SANCHEZ
Agriculturist II
Field Operations Division

*“A food-secure and resilient Philippines
with prosperous farmers and fisherfolk”*

Gihimo ug Giapud-apud sa:

DEPARTMENT OF AGRICULTURE - CARAGA REGION
Regional Agriculture and Fishery Information Section
Capitol Site, Butuan City

Inabagan sa:
Livestock Program
Caraga Region

 www.facebook.com/darfo13

 da13caragainfo@gmail.com

 (085) 815-2009

 (085) 341-2114